

הרב מיכאל רוזנצווייג – מקורות בענין ביאת כולכם וקדושת א"י והיתר מכירת הארץ – דעת הביה"ל והגר"ח

Page 1 of 6 – YIJE 5780 – Set 16

- 1 [השוה מקורות -חולין ז., וריש גיטין, ופ"ג דסנהדרין]
- 2 שו"ת בית הלוי חלק ג סימן א
- 3 עוד שיטה רביעית יש בכאן וכמו שיבואר, דהרמב"ם בפ"א מה' תרומות כתב דתרומה דזה"ז ואפילו במקום
4 שהחזיקו עולי בבל ואפילו בימי עזרא אינו מן התורה אלא מדבריהם שאין לך תרומה של תורה אלא בארץ ישראל
5 בלבד ובזמן שכל ישראל שם, שנאמר כי תבאו ביאת כולכם כמו שהיה בירושה ראשונה כו' ובימי עזרא שהיה
6 ביאת מקצתן כו' והנה בעיקר הדרש שכל' על תרומה משום דכתיב כי תבאו ביאת כולכם לא נודע מקומו בגמרא
7 מהיכן לקחו הרמב"ם ועיין בטור יו"ד סי' של"א שכתב הבית יוסף דאפשר דנמצא באיזו מקום זאת הדרשה, אמנם
8 היותר קשה עליו דכל דבריו הם נגד גמרא מפורש במס' כתובות דף כ"ז דאמר
- 9 שו"ת בית הלוי חלק ג סימן א
- 10 ודברי הרמב"ם מופלאים מאד לא ראיתי מי שכתב לתרצו, ועיין בבית יוסף סי' של"א שכתב דנלמוד תרומה בק"ו
11 מחלה ומה שבע שכיבשו שהיו חייב בחלה לא חייב בתרומה ביאת מקצתן שפוטרי בחלה א"ד שפוטרי בתרומה,
12 ודברים אלו ג"כ מופלאים כי מה בצע בק"ו אחרי דבגמרא מפורש ההיפוך, ובני הרב וכו' מו"ה חיים מוואלאזין שיחי'
13 אמר לי דבר נכון דודאי דעיקר סוגי' הגמרא צריך להבין מאי דאמרי רבנן דבי רב דגם למ"ד תרומה דרבנן חלה
14 דאורייתא צ"ז שכיבשו היו חייבים בחלה, דמלבד דעיקר הדבר קשה להבין לומר דלענין תרומה בטלה הקדושה
15 אחר החורבן ולענין חלה לא בטלה וכי יש ביטול לחצאין והרי גם חלה אינו נוהג בחו"ל, ועוד מאי ראייה מביא מז'
16 שכיבשו דהתם מה דהי' פטורים מתרומה הא אינו בשביל חסרון הקדושה רק מגזה"כ דאין תרומה נוהג עד אחר
17 כיבוש וחילוק וכמו שהביא רש"י לימודם על זה, ואיזה הוכחה וטעם הוא לומר בשביל זה דלתרומה בטלה הקדושה
18 ולחלה לא בטלה, ועיין בשו"ת שאגת אריה החדש מה שחקר בזה ליישב הסוגי' והאיך תלוי זה בזה ועל כן מפרש
19 הרמב"ם דהא דאמר למ"ד תרומה בזמן הזה דרבנן לא קאי על אחר חורבן בית שני רק קאי על זמן הבית השני
20 דהך מ"ד ס"ל דגם אז היה דרבנן וטעמו דס"ל דאע"ג דקדושת עזרא היה קדושה דאורייתא מכל מקום דכיון
21 דתרומה בעי כיבוש וחילוק ובימי עזרא לא הי' כיבוש וחילוק דהכיבוש לא נחשב כיבוש כיון דהיו משועבדים למלכי
22 פרס וגם חילוק לא הי' כיון דהי' רק מקצת ישראל שם ואין זה חלוקה, וא"כ שפיר קאמרי דגם למ"ד תרומה דרבנן
23 מ"מ חלה דאורייתא דחלה הא לא צריך כיבוש וחילוק וגם בי"ד שנה היו חייבים בחלה
- 24 שו"ת בית הלוי חלק ג סימן א
- 25 ונמצא דביאת כולכם צריך בתרומה כמו בחלה רק בתרומה הוא משום דצריך כיבוש וחילוק, ובחלה צריך מצד
26 עצמו דכתיב בבואכם ואף על גב דא"צ כיבוש וחילוק מ"מ צריך ביאת כולכם, ומעתה מיושב הסוגי' דכתובות כמין
27 חומר דרבנן דבי רב אמרי אפילו למ"ד תרומה בזה"ז דרבנן דס"ל כר"א דדרש והטיבך על לע"ל וגם בביאה שניה
28 צריך כיבוש וחילוק מ"מ חלה הוא דאורייתא דחלה הא נתחייב גם בי"ד שכיבשו והשיב להם ר"ה ברי דר"י דיש
29 תנא דס"ל להיפוך דאע"ג דס"ל דתרומה דאורייתא והוא מאן דס"ל כר"י בר"ח דדרש והטיבך מאבותיך דבשניה לא
30 בעי כיבוש וחילוק וא"כ הא לדידיה תרומה לא צריך ביאת כולכם מ"מ חלה דרבנן דבחלה צריך ביאת כולכם מצד
31 עצמו ואף על גב דא"צ כיבוש וחילוק וגם בימי עזרא היה צריך ביאת כולכם ומשו"ה הוא דרבנן
- 32 שו"ת בית הלוי חלק ג סימן א
- 33 ונמצא לדעת הרמב"ם קדושות עזרא היא קדושה גמורה מדאורייתא וגם ס"ל דלא בטלה קדושת הארץ גם
34 בחורבנה וכל המצות התלויות בארץ הם עתה דאורייתא ורק דהמצות הצריכין בהם כיבוש וחילוק הוא לדידיה
35 מדרבנן גם בימי עזרא, והדברים מאירים דמסוגיא דכתובות עוד נתישבו דברי הרמב"ם, וא"כ לדידיה שמיטת
36 קרקע הוא דרבנן וגם בימי בית שני וכדמוכח מדבריו בכמה מקומות כמבואר לעיל בס"י ג' יעו"ש בס"י קודם
- 37

הרב מיכאל רוזנצווייג – מקורות בענין ביאת כולכם וקדושת א"י והיתר מכירת הארץ – דעת הביה"ל והגר"ח

Page 2 of 6 – YIJE 5780 – Set 16

- 1 שו"ת בית הלוי חלק ג סימן א
- 2 והנה להלכה ודאי דיש לפסוק כהטור דהוא דרבנן דבתראי הוא וכן תפסו הרבה מהאחרונים בתשובותיהם, ולא
- 3 באתי בכל האריכות הנ"ל רק לברר כי הרבה מהפוסקים ס"ל דהוא דאורייתא, ולסתור מה שראיתי בכתבי העתי
- 4 המליץ נדפס דברי חכם א' שכתב דכיון דשמיטה בזה"ז דרבנן נוכל לסמוך על דברי הרז"ה שכתב דבזמן שאין יובל
- 5 אפילו מדרבנן גם שמיטה אינו נוהג כלל ואפילו מדרבנן, ודברים אלו אינם כדאים אפילו להביאם ולסותרם כיון דכל
- 6 הראשונים חלקו על הרז"ה בזה והראב"ד דרצה בתחילה לומר כן חזר בו אח"כ כמו שמובא ברמב"ן, וכל הפוסקים
- 7 כתבו דנוהג אם דאורייתא או דרבנן וכ"כ הרמב"ם והסמ"ג, והטור וש"ע ביו"ד סי' של"א כתבו לאיסור ולא הביאו
- 8 שום חולק האיך יכול להורות נגד ההלכה הקבוע בשו"ע, ואם יבא להרהר אחר פסקו של השו"ע הרי יותר יש מקום
- 9 לומר שמא הוא דאורייתא דהרבה פוסקים סוברים כן, ועוד דגם הרז"ה בעצמו לא סמך על סברתו להקל רק
- 10 בכספים ולא בקרקע וכמו שנתבאר למעלה, וגם בכספים שינה ושילש בחוץ לארץ וגם הוסיף עוד טעם אחר דכיון
- 11 דנהגו שלא להשמיט הרי הוא כאלו התנה ע"מ שלא תשמיט בשביעית, ולמעשה בודאי דהאיסור פשוט ואין נופל בו
- 12 שום ספק ועל כיוצא בזה אמרו אם יבא אלי' ויאמר אין חולצין במנעל אין שומעין לו שכבר נהגו במנעל וכן בהך
- 13 דשביעית שכבר נהגו לאיסור וכמו שהעיד הרמב"ן, וחלילה לשום בעל הוראה לפרוץ גדר השו"ע ולהורות בו היתר,
- 14 ומה שמובא בהמליץ דשמע מאיש אמונים דארבעה גאונים מגדולי דורינו יחיו נתקבצו ויצא הדבר להתיר עבודת
- 15 השדה בשביעית וסתם הדברים כדי שיהי' מובן שהתירו הכל, המבשר הזה שמע וטעה כי הם לא התירו רק
- 16 אדרבה אסרו כאשר כבר נודע עתה מפי הגאון הגדול אב"ד דקאוונא שליט"א אשר לא התיר רק כתב שימכרו
- 17 השדות לנכרי וגם החרישה והזריעה והקצירה שהם אסורים מדאורייתא יהי' ע"י נכרי דוקא ורק מלאכות שהם
- 18 מדרבנן התיר ע"י ישראל אחר המכירה [והגם כי גם זה לא יתכן לדעתי לפי ההלכה וכמו שנתבאר לקמן בס'י
- 19 ש"אח"ז], אבל בלא זה הורו לאיסור
- 20 שו"ת בית הלוי חלק ג סימן א.
- 21 [א] והנה בטעמם של המקילים וסוברים שהוא מדרבנן מצינו בו ג"כ מחלוקת ושני סברות מחולקים בספר התרומה
- 22 כתב דהוא דרבנן משום דגם קדושה שניה דעזרה לא קידשה לע"ל ובטלה בעת החורבן אמנם בספר יראים
- 23 והחינוך כתבו הטעם משום דקיי"ל כרבי דשמיטה תלוי ביובל וכל שאין יובל אין שמיטה וגם הסמ"ג כתב משום דאין
- 24 יובל, ולפי מה שהסברנו לעיל דעת הרמב"ם יש עוד טעם דחסר כיבוש וחילוק
- 25 ונפקא מינה טובא בין הני שני הטעמים, אחד בשדה של נכרי דבמס' גיטין אמר רבה דאין קנין לנכרי בארץ ישראל
- 26 להפקיע מיד מעשר ואמרינן שם דבסוריא יש קנין דכיבוש יחיד לא שמי' כיבוש וכו' רש"י דכיון דהחיוב הוא מדרבנן
- 27 יש לו קנין להפקיע וא"כ לדעת רוב הפוסקים דס"ל דקדושה שניה לא בטלה ורק משום דאין יובל, הא פשיטא דאין
- 28 לו קנין דהרי האי דינא דיש קנין ואין קנין תלוי בקדושת הארץ דאם קדושתה מדאורייתא אין כח להנכרי להפקיע
- 29 מקדושתה וממילא חייבת גם במצות שהם מדרבנן, והרי להדי' תניא במס' גיטין דף ע"ה אין עודרין עם העכו"ם
- 30 בשביעית והרי עידור הוא תולדה דחורש ובשביעית אינו רק מדרבנן וכמבואר כל זה להדיא במס' מו"ק דף ג' הרי
- 31 דגם מלאכה דרבנן אסור לישראל לעשות גם בשדה שהיא בעצם של הנכרי, וכן פסק הרמב"ם והסמ"ג דאע"ג דגם
- 32 הם ס"ל דשביעית בזה"ז דרבנן מ"מ פסק הסמ"ג להך דאין עודרין וכו' שם בדרך כלל דאסור לישראל לסייע לנכרי
- 33 בידיים וכל המלאכות בכלל אמנם לפי הטעם שכתב בספר התרומה דלהלכה קיי"ל דלא קידשה לע"ל נסתפק שם
- 34 בעצמו וכו' דאפשר דלפי"ז מותר לישראל לחרוש בשדה של נכרי ונאמר דהברייתא דאין עודרין ס"ל דקדשה לע"ל,
- 35 ולהלכה הרי כיון דהרמב"ם והסמ"ע כתבו לאיסור וגם ספר התרומה בעצמו כ' דאם נאמר דקידשה לע"ל ודאי
- 36 דאסור ורק אם נאמר דלא קידשה לע"ל יש להסתפק דלמא מותר ובודאי דקשה להתיר ובפרט דרוב הפוסקים
- 37 סבירא ליה דקידשה לע"ל
- 38 [ב] עוד נ"מ בזה הוא בזמן בית שני דלהסוברים משום דתלוי ביובל א"כ גם בזמן הבית היה דרבנן דגם אז לא היה
- 39 יובל כיון דאין כל יושבי' עליה, אבל לדעת ספר התרומה דס"ל דלהלכה קיי"ל כרבנן דאינו תלוי ביובל ורק משום
- 40 דבטלה הקדושה א"כ בזמן בית שני היה שמיטה מדאורייתא, וא"כ גם בזמן הזה איכא נפ"מ גדולה ביניהם דלטעם
- 41 משום דבטלה א"כ כל דיני שמיטה בזה"ז הוא מתקנת החכמים שהיו סמוכים להחורבן ובודאי דיש מקום לומר

הרב מיכאל רוזנצווייג – מקורות בענין ביאת כולכם וקדושת א"י והיתר מכירת הארץ – דעת הביה"ל והגר"ח

Page 3 of 6 – YIJE 5780 – Set 16

- 1 דדיני שמיטה הוא כמו כל האיסורין שהם מדרבנן, ובכל אופן דקיי"ל בכל האיסורים דברבנן להקל בכה"ג נוכל
2 להקל גם בשמיטה אבל אם נאמר דקדושה שניה לא בטלה ורק משום דאין יובל והרי גם בזמן הבית לא היה יובל
3 א"כ חיובו עתה בזה"ז מכוחו של התקנה שתיקנו עולי גולה אז בימי עזרה וקיבלו עליהם לשמור שמיטה אף על גב
4 דאין יובל א"כ לא נקרא שמיטה דרבנן רק הוא דברי קבלה דתקנות עזרא הרי בא בפסוק מפורש בנחמיה קאפיטיל
5 יו"ד וכמו שכתוב שם ובכל זאת
- 6 שו"ת בית הלוי חלק ג סימן א
- 7 הרי דכל עולי הגולה קיבלו עליהם באלה ובשבעה לשמור שמיטה הן שמיטת קרקע והן שמיטת כספים ובודאי די
8 לו דין כל חומר איסורא דאורייתא כדין דברי קבלה וכדין שבועת ציבור על דורותם ואין מקום להקל בזה"ז יותר
9 מבזמן הבית ועיי' בשו"ת נו"ב מה"ק סי' ע"ז שהביא תשובת הר"ן שכתב דגם חרם ר"ג שלא לגרש בעל כרחיה הוא
10 איסור דאורייתא יעויין שם
- 11 שו"ת בית הלוי חלק ג סימן א
- 12 [א] עוד זאת דע כי לא כל תקנות דרבנן דומים ויש בהם חילוקים. א' יש מהם מה שאסרו חכמים או מה שתיקנו
13 בדבר שבעצמו של זה הדבר אין בו איסור דאורייתא ורק משום סייג לגדר שלא יפגעו בדאורייתא וכדומה ובזה הוא
14 דאמרו ספק דרבנן להקל אמנם מה שהדבר בעצמו הוא מצוה דאורייתא והמקיימה עושה אותה מצוה ממש אשר
15 התורה ציונה עליו ורק מצד אחר אינו מחויב בה בזה"ז וכמו איסור שביעית אם נאמר דלא בטלה הקדושה גם
16 עתה וא"כ הרי המקיימה עושה הוא מצוה דאורייתא דרצון התוה"ק דהארץ הקדושה תשבות בשביעית ורק אין
17 החיוב בה עתה משום דאין היובל נוהג ורבנן תיקנו שיתחייבו בה עתה אבל עצם העשייה בשמירת שביעית הוא
18 מצד עצמה מצוה דאורייתא הוא חמור יותר משאר דרבנן והמקיימה שכרו גדול, ואם הפסוק אמר עקב אשר שמע
19 אברהם בקולי וישמור משמרת מצותי וחוקותי ותורותי ואמרו חז"ל שקיים אברהם אבינו כל התורה עד שלא ניתנה
20 והכתוב משבחו על זה, א"כ ק"ו השתא שכבר ניתנה התורה וכבר נתחייבו בה ושמרו שביעית ורק לשעה נפטרו
21 מחיובה ולמחר יבנה בהמ"ק בב"א ובודאי דלא גרע השתא מקודם מתן תורה ובודאי רצון התוה"ק שישמרו אותה
22 ישראל אף על גב דחיובא ליכא, ועל כגון זה בא ג"כ חיוב מדברי קבלה על ידי הנביאים וכמו שאמר הכתוב בירמ'י
23 ל"א הציבי לך ציונים שימי לך תמרורים שימי לך למסילה דרך הלכת שמזהיר הנביא דגם במצות שאינו נוהג בזמן
24 הגלות עכ"ז תזהרו בהם ותציב לך ציונים להדרך אשר כבר הלכת בו מקודם בזמן הבית פי' שכבר היית חייב בהם
25 ושמרת אותם, וקרוב הדבר שהיא מצוה דאורייתא וכמו דאיתא בפרשת עקב השמרו לכם פן יפתה לבבכם כו'
26 ועבדתם כו' ועצר כו' ושמרתם את דברי כו' וקשרתם וכתבתם וכתב שם רש"י דברי הספרי וז"ל אף לאחר שתגלו
27 תהיו מציונים במצות עשו תפילין קבעו מזוזה כדי שלא יהי' לכם חדשים כשתחזרו וכן הוא אומר הציבי לך ציונים
28 עכ"ל הספרי הרי שמן התורה הוזהרו לעשות כן, ובזה ניחא הא דקרי לשביעית דאורייתא ומשו"ה ג"כ החמיר ר'
29 יוחנן בספיקא דדינא ופסק דגם בשטר שיש בו אחריות נכסים משמט, וסברא זו שייך רק להטעם משום שאין יובל
30 אבל להאומרים דקדושה שני' בטלה לא שייך זה דהרי כששומר שביעית בזה"ז אינו עושה מצוה דאורייתא בעצם
31 דהמצוה דהארץ הקדושה תשבות בשביעית ועתה אם נאמר דבטלה הקדושה הרי הוא כעושה ולובש ציצית בלא
32 בגד של ארבע כנפות שאין עושה מצוה דאורייתא ולדידהו הוי' שביעית בזה"ז כשאר דברים שתיקנו רבנן משום
33 גדר וסייג
- 34 שו"ת בית הלוי חלק ג סימן א
- 35 [א] והנה אחד מן המתירין כתב כיון דעיקר שביעית בזה"ז הוא מדרבנן יש להתיר כיון שזהו יסוד ועיקר פרנסתם
36 וכמו דמצינו בריש מו"ק דמשקין בית השלחין בשביעית ופריך בגמרא חרישה בשביעית מי שרי ומשני אביי
37 בשביעית בזה"ז דרבנן ורבי היא פי' ובמקום פסידא לא גזרו רבנן, והנה דברים אלו לקוחים מתשובות מהר"י
38 מטראני ח"ב סימן נ"ב. אמנם דברי מהרי"ט שם באו בקוצר כי כתבם תשובת על שאלות רב אחד ולא נדפס שם
39 דברי הרב השואל שנדע מהם על איזו ענין ואופן היה השאלה ותשובתו של מהרי"ט ואיזו אונס ודחק היה שם וזה
40 הכותב לקח הדברים כמשמעם להתיר כל איסורי שביעית חרישה וזריעה ועל ידי הישראל בעצמו וגם בשדה של

הרב מיכאל רוזנצווייג – מקורות בענין ביאת כולכם וקדושת א"י והיתר מכירת הארץ – דעת הביה"ל והגר"ח

Page 4 of 6 – YIJE 5780 – Set 16

- 1 ישראל ועיקר היסוד משום דיושבי הקאלאניות אין להם כעת פרנסה אחרת וע"כ ראיתי לבאר חילוקי הדברים שיש
2 בזה. הנה בודאי כי גם מלפנים היו עניים בישראל אשר כל פרנסתם היו מהשדות ולא חדל אביון מקרב העם
3 ואפ"ה מבואר בכל מס' שביעית לאסור כל המלאכות וגם מה שאינו מלאכה גמורה מן התורה רק גדר וגזירה
4 למלאכה גמורה אסור ולא נתנו חילוק בין עני לעשיר, ולא התירו להשקות רק בית השלחין משום שאם לא ישקוה
5 תתקלקל כל השדה וז"ל הרמב"ם משקין בית השלחין כו' ומפני מה התירו כל אלה שאם לא ישקה תעשה הארץ
6 מלחה וימות כל עץ שבה והואיל ואיסור הדברים האלה מדבריהם לא גזרו על אלו, אבל מה שיהיה לבעל השדה
7 מניעת ריוח וחוסר פרנסה לא התירו, דהרי זהו עיקר החילוק שבין בית השלחין שהוא פסידא התירו ובית הבעל
8 דליכא פסידא רק מניעת ריוח אסור להשקות וכמבואר כל זה להדי' בגמרא ריש מו"ק. ועוד דלא נמצא בשום מקום
9 שיאמרו דמותר משום הפסד מרובה רק היכא דההפסד בא מצד סיבה אחרת וכמו בית השלחין דהשדה תתקלקל
10 וקלקולה של השדה לא נצטוונו עלי' ואינו מעצם המצוה אבל מה שיהיה מניעת הריוח עי"ז שימנע מזרוע שדיהו
11 הרי זהו עצם המצוה שנצטווה שלא לזרוע וכל המונע מזרוע הוא מניעת הריוח האיך נתיר לו כיון דזהו בעצם
12 האיסור, וכי מי שאין לו עסק אחר רק שיהיה סרסר בהלואה בריבית נתיר לו לכל הפחות אבק ריבית משום דאינו
13 אסור רק מדרבנן, וקרוב הדבר למה דאיתא בב"מ דף ע"ה על מלוה בריבית שאומרים אלו היה יודע משה רבינו
14 שיש ריוח בדבר לא היה כותבו
- 15 שו"ת בית הלוי חלק ג סימן א
- 16 [ד] והנה בשנים הללו קנו איזו משפחות שדות באה"ק ונתעוררה השאלה מה יהי' משפטם בשנת תרמ"ט שהיא
17 שנת השמיטה לחשבוננו של הרמב"ם, והמכתב העיתי המליץ הדפיס התרים מאיזו אנשים, והנה המתיר הראשון
18 כתב כיון דשביעית בזה"ז הוא דרבנן וכיון דמחלוקת הראשונים הוא בחשבון השמיטה אם בשנת תרמ"ט או בשנת
19 תרכ"ה העבר א"כ הוא ספק בדרבנן להקל וע"כ מותרים לחרוש בשניהם, ולא נזכר שם שמו של המחדש הסברא
20 הלזו רק נראה שהכותב מתפאר בחידושו זה ובאמת עיקר הסברא לאו דידי' הוא רק לקחה מדברי המל"מ פ"א
21 מה' מגילה שהביא שם דברי המבי"ט שהחמיר לנהוג קדושת שביעית גם בפירות עכו"ם והא דהעולם נהגו בו
22 היתר אולי משום דנחלקו בחשבוננו ה"ל ספק דרבנן ע"כ רפו ידיהם מלנהוג קדושת שביעית בפירות עכו"ם עכ"ל,
23 אבל אדרבה המבי"ט הרי פוסק להחמיר ולנהוג קדושת שביעית הרי דס"ל דצריך להחמיר בו ולא כתב רק קצת עם
24 על שרפו ידיהם ואיהו ס"ל דהוא מנהג בטעות, עוד באו שם כותבים אחרים והזכירו לדברי הרלב"ח וקיצרו בדביו
25 וכיחשו בו כאלו מדבריו יצא להם היתר, וזה אינו והנני כותב בקיצור עיקר יסוד דבריו שם
- 26 שו"ת בית הלוי חלק ג סימן א
- 27 היוצא מהדברים דדעת רוב מהראשונים נוטה דגם בזמנה"ז הוא דאורייתא והטור ורוב האחרונים כתבו דהוא
28 דרבנן, אבל מדרבנן כו"ע מודים דאסור ולא מצינו גם לאחד מן הפוסקים שיורה הלכה להיתר וגם הרז"ה לא הקל
29 אלא בכספים לחוד ובחוץ לארץ דוקא ובצירוף עוד טעמים, אבל בעבודת קרקע גם הוא אסור, וגם במלאכה דרבנן
30 אין מקום להקל דהרי בכל מס' שביעית נקטה לאיסור וכמעט רובם הם מלאכה דרבנן, ובשדה של נכרי מבואר
31 ברמב"ם וסמ"ג דמ"מ אסור לישראל להיות לסייעו ומפורש בגמ' דגם במלאכה דרבנן אסור ורק בספר התרומה
32 נוסתפק דלהסוברים דגם קדושה שני' בטלה אפשר דמותר בשדה של נכרי
- 33 חידושי ר' חיים הלוי הלכות תרומות פרק א הלכה י
- 34 אם יש קנין לנכרי בארץ ישראל היא רק לענין תרומות ומעשרות ובכורים דתלוי בדין דגנך, ולא בעינן קנין חלוט של
35 צמיתות, אבל לא לענין הפקעת קדושת הארץ דבעינן קנין צמיתות, וכמו שנתבאר
- 36 ולפ"ז י"ל דהרמב"ם והראב"ד לטעמייהו אזלי, דהנה הרי קי"ל דבירושה שניה לא נהגו יובלות, ומבואר בערכין דף
37 ל"ב משום דלא היו כל יושביה עליה, והנה בפ"א מהל' תרומות הכ"ו פסק הרמב"ם ז"ל התרומה בזמן הזה ואפילו
38 במקום שהחזיקו עולי בבל ואפילו בימי עזרא אינה מן התורה אלא מדבריהם שאין לך תרומה של תורה אלא בארץ
39 ישראל בלבד ובזמן שכל ישראל שם שנאמר כי תבאו ביאת כולכם כשהיו בירושה ראשונה וכמו שהם עתידים
40 לחזור בירושה שלישית לא כשהיו בירושה שניה שהיתה בימי עזרא שהיתה ביאת מקצתן ולפיכך לא חייבה אותן

הרב מיכאל רוזנצווייג – מקורות בענין ביאת כולכם וקדושת א"י והיתר מכירת הארץ – דעת הביה"ל והגר"ח

Page 5 of 6 – YIJE 5780 – Set 16

- 1 מן התורה עכ"ל, והנה באמת בתרומה הרי לא כתיב כלל כי תבאו, וצ"ל על פי מה שכתב רש"י בכתובות דף כ"ה
2 [ע"א ד"ה ולא] דתרומות ומעשרות מיתלא תליין במנין שנות השמיטה, וממילא דקרא דכי תבאו האמור בשמיטה
3 ויובל קאי גם לענין תרומות ומעשרות. ולפ"ז נראה דלענין שמיטה ויובל ג"כ צריך ביאת כולכם, כיון דבהו כתיב
4 עיקר הך קרא דכי תבאו דמיניה ילפינן ביאת כולכם לתרומות ומעשרות, ונמצא דבירושה שניה דלא נהגו יובלות
5 לדעת הרמב"ם הוא מתרי טעמי, חדא משום דלא היו כל יושביה עליה, ועוד משום דלא היתה ביאת כולם. והנה
6 הראב"ד חולק שם על הרמב"ם וס"ל דאין צריך ביאת כולכם רק בחלה לבד ולא בתרומות ומעשרות, וא"כ ממילא
7 לדידה גם שמיטה ויובל אין צריך ביאת כולכם, והא דלא נהגו יובלות בירושה שניה הוא רק משום טעמא דבעינן כל
8 יושביה עליה. והרי חלוק הך דינא דביאת כולכם מהך דינא דכל יושביה, דהך דכל יושביה אינו פטורא בעצם
9 הקרקע שהיא מופקעת מדין יובל ורק דהוי פטורא בקיום היובל, משא"כ הך דביאת כולכם הוא פטורא בעצם
10 הקרקע, דהיא מופקעת מחיובא דשמיטה ויובל.
- 11 ויסוד לזה, דהרי בדין ביאת כולכם הכל תלוי בטר שעת ביאה וירושה, וכמבואר בדברי הרמב"ם שהבאנו, וכן
12 בכתובות דף כ"ה דחלה בזמן הזה דרבנן משום דכי אסקינהו עזרא לאו כולהו סלוק, מה שאין הדין כן בדין כל
13 יושביה, הלא מבואר בערכין דף י"ב ודף ל"ב דמשגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה בטלו היובלות
14 וכשחזרו חזרו היובלות, הרי דאין דינא תלוי בירושה כלל, כי אם דתלוי בשעתו, דבעת כל יושביה עליה נוהג היובל,
15 ובשעה שאין כל יושביה עליה אינו נוהג היובל, אשר על כן הרי ממילא כמו שכתבנו, דדין ביאת כולכם כיון דתלוי
16 בירושת הארץ ממילא דהוי חלות פטור בעצם הקרקע, משא"כ דין כל יושביה דאינו שייך כלל לירושת הארץ, ע"כ
17 אין זה שייך כלל לעצם הקרקע, ורק דהוי דין בפ"ע בניהוג היובל שלא ינהוג אלא בשעה שכל יושביה עליה.
- 18 אשר לפ"ז הרי מתבאר היטב פלוגתת הרמב"ם והראב"ד בדין קנין נכרי, דהנה זה שכתבנו בדעת הראב"ד, דלא
19 יוכל להיות קנין נכרי להפקיע עצם קדושת הארץ, משום דכל זמן שהיא בקדושתה הרי אין בה קנין של צמיתות,
20 הרי לכאורה יש להקשות על זה דהרי בירושה שניה קדושת הארץ קיימת ושמיטה ויובל לא נהגו בה, וממילא די
21 כאן קנין של צמיתות, ושפיר היה מועיל קנין הנכרי גם להפקיע עצם קדושת הארץ, אי לאו משום טעמא דאין קנין
22 לנכרי בארץ ישראל, אלא דבאמת זה פשוט דהא דלא נהגו שמיטות ויובלות בירושה שניה אינו נוגע כלל להך דינא
23 של והארץ לא תמכר לצמיתות, ומשום דדין כל יושביה אינו שייך רק לעצם ניהוג וקיום היובל, אבל מ"מ קנין של
24 צמיתות לית בה, והרי היא בדינה דאימתי שיהיה היובל תחזור לבעליה, א"כ כל זה הוא לשיטת הראב"ד דהא דלא
25 נהגו יובלות הוא רק משום טעמא דכל יושביה, ועצם הארץ אינה מופקעת מדין שמיטה ויובל, וע"כ שפיר אית בה
26 הך דינא דוהארץ לא תמכר לצמיתות, משא"כ לדעת הרמב"ם דבעינן ביאת כולכם בשמיטה ויובל, וא"כ הא נמצא
27 דבירושה שניה הופקעה גם עצם הארץ מדין שמיטה ויובל, וא"כ גם הך דינא דוהארץ לא תמכר לצמיתות אין בה,
28 ונמצא דבירושה שניה שפיר איכא קנין של צמיתות, וא"כ הרי היה מועיל קנין נכרי להפקיע גם עצם הקרקע
29 מקדושתה, ולהכי הוא דהוצרך לטעמא דאין קנין לנכרי בארץ ישראל, דאינה נפקעת מקדושתה אף בירושה שניה,
30 ורק דהראב"ד לטעמיה דס"ל דלא בעינן ביאת כולכם, ונמצא דכל זמן שהארץ בקדושתה לית בה קנין חלוט, ע"כ
31 זהו שהשיג על הרמב"ם דלהפקעת עצם קדושת הארץ לא צריכין לטעמא דאין קנין לנכרי בארץ ישראל, כיון
32 דבלאו הכי ליכא בארץ ישראל קנין חלוט של צמיתות, וממילא דליכא קנין המפקיע קדושת הארץ, וכמו שנתבאר
- 33 חידושי ר' חיים הלוי הלכות שמיטה ויובל פרק יב
- 34 ומשום דאע"ג דבירושה שניה לא נהגו יובלות מדין תורה, מ"מ הלא זהו רק משום דלא היו כל יושביה עליה, דהוי
35 זה דין מסויים בנהיגת דין יובל דצריך דוקא שיהיו כל יושביה עליה, אבל בעיקר קדושת הארץ לענין יובל לא חסר
36 בה ולא מידי בירושה שניה, וכן מבואר להדיא בערכין דף ל"ב שם דמשגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה
37 בטלו היובלות וכשחזרו חזרו היובלות, הרי להדיא דהך דכל יושביה אינו תלוי כלל בשעת קידוש הארץ אם היו אז
38 כל יושביה עליה אם לא, ורק דכל יובל בשעתו הדבר תלוי, וא"כ ממילא דלעתיד לבוא כיון שיתישבו אז כל יושביה
39 ממילא יחזור אז להיות היובל נוהג, ולא חסר תו שום קידוש, כיון דעצם קדושת הארץ לענין יובל קיימת גם באין כל
40 יושביה עליה, וממילא דיחזור אז לנהוג גם דין בתי ערי חומה ממילא, וא"כ הרי הדרא הקושיא לדוכתה דאמאי

הרב מיכאל רוזנצווייג – מקורות בענין ביאת כולכם וקדושת א"י והיתר מכירת הארץ – דעת הביה"ל והגר"ח

Page 6 of 6 – YIJE 5780 – Set 16

פסק הרמב"ם בסתמא דיקדשו בתי ערי חומה לעתיד לבוא, והלא כבר מקודשים הם עוד מימות עזרא שקידש	1
הארץ.	2
והנראה לומר בזה, על פי מה שפסק הרמב"ם בפ"א מהל' תרומות הכ"ו ז"ל התרומה בזמן הזה ואפילו במקום	3
שהחזיקו עולי בבל ואפילו בימי עזרא אינה מן התורה אלא מדבריהם שאין לך תרומה של תורה אלא בא"י בלבד	4
ובזמן שכל ישראל שם שנאמר כי תבאו ביאת כולכם וכו' עכ"ל, והנה הרי באמת בתרומה לא כתיב כלל כי תבאו,	5
וצ"ל דילפא מכי תבאו האמור בשמיטה ויובל, ומשום דתרומות ומעשרות תליין בשנות השמיטה, וכמבואר ברש"י	6
כתובות דף כ"ה [ע"א] עיין שם, ולפי"ז נראה ודאי דשמיטה ויובל גם כן צריך ביאת כולכם לדעת הרמב"ם, כמו	7
תרומה ומעשר, כיון דעלייהו הוא דכתיב הך קרא דכי תבאו דילפינן מיניה דצריך דוקא ביאת כולכם. והנה הך דינא	8
דביאת כולכם לא דמי להך דינא דכל יושביה עליה דמבואר בהסוגיא דערכין דף ל"ב שהבאנו למעלה דתלי רק	9
בשנת היובל עצמו בשעתו אם היו אז כל יושביה עליה אם לא, אבל לא כן הך דינא דביאת כולכם, עיקרו הוא על	10
שעת ביאה וירושה, דאז הוא דצריך שיהא ביאת כולכם, והכי מבואר בכתובות דף כ"ה [ע"ב] דקאמר דלהכי חלה	11
בזמן הזה דרבנן משום דכי אסקינהו עזרא לאו כולהו סלוק, ולא קאמר בפשיטות משום דעתה אין עליה כל ישראל,	12
הרי להדיא דהעיקר תלוי רק בשעת ביאה וירושה, וכן מוכיח לשון הרמב"ם בפ"א מהל' תרומות שם שכתב ז"ל	13
שנאמר כי תבאו ביאת כולכם כשהיו בירושה ראשונה וכמו שהם עתידים לחזור בירושה שלישית לא כשהיו בירושה	14
שניה שהיתה בימי עזרא שהיתה ביאת מקצתן ולפיכך לא חייבה אותן מן התורה עכ"ל, הרי מבואר בדבריו דתלוי	15
רק בביאת כולכם של שעת ירושה. ונראה עוד מזה, דבאמת הך דינא דביאת כולכם הוא זה דין שחייל בעיקר	16
הירושה והקידוש, דרק בירושה כי האי שיש בה ביאת כולם הוא דמתחייבים בתרומות ומעשרות ושמיטה ויובל,	17
ובחסר ביאת כולם מיקרי עוד לא נגמר עצם הירושה והקידוש לענין חיובא דתרומות ומעשרות ושמיטות ויובלות,	18
והוי זה חסרון בעצם הארץ דלית בה עוד חיובא דתרומות ומעשרות ושמיטות ויובלות. ונמצא דבירושה שניה דלא	19
נהגו יובלות הוא מתרי טעמי, חדא משום דלא היו כל יושביה עליה, וזה הוי רק חסרון בנהיגת וקיום היובל, ועוד	20
משום דלא היתה ביאת כולם, דזה הוי חסרון בעצם הארץ בעיקר דין ירושתה וקדושתה, דמיחסר בה עוד חיובא	21
דיובלות. ולפי"ז נראה, דמשום הך דינא דביאת כולכם, כיון דהוי זאת חסרון בעיקר הירושה לענין שמיטות ויובלות,	22
א"כ ממילא דבירושה שלישית שיבאו אז כל ישראל ויהיה נשלם אז חיוב הארץ בתרומות ומעשרות ושמיטות	23
ויובלות יהיה אז גם גמר הירושה לענין זה, וא"כ י"ל שזה הגמר יהיה צריך גם ב"ד כמו עצם ירושת הארץ	24